

Прагнення оптимістичного

Лариса Наумова

Історико-біографічні фільми Олеся Янчука про національно-визвольний рух надзвичайно песимістичні. Від них залишається відчуття невисловлюваного жалю і жорстокої безвиході. Ймовірно, не таким був той меседж, який хотіли передати автори фільму «Таємний щоденник Симона Петлюри» глядачам, переважно українцям. Тим більше, що й сценаристи, й режисер, судячи з преси, ставили собі за мету створити не документальну біографію, а радше картину-роздум, де реальні події доповнено авторським художнім їх осмисленням¹.

Звичайно, важко відшукати оптимістичну іскру в трагічній історії життя Симона Петлюри, як і важко оптимістично сприймати тодішні історичні реалії в час остаточної перемоги і приходу до влади більшовиків в Україні. Та саме звернення до історичних фактів, їх переосмислення і нове бачення вже є величезною перемогою у тій справі, якій присвятив життя головний герой стрічки.

Значна просвітницька місія фільму, очевидно, розрахована й на допитливу, вдумливу молодь, втрачає від обраної художньо-виражальної стильової концепції, від загальної тональності оповіді, настрою стрічки, який зрозумілий не тільки ідейно чи тематично, а відчутний навіть у колористичній гамі, у пластиці й поведінці персонажів.

Навіть невимогливого глядачеві сцени особистого життя головного героя, його стосунки з дружиною і особливо донькою можуть здатися занадто солодкими, навіть нудно-солодкими. Досконалість гриму і костюмів тільки підкреслює штучність як самих образів, так і ситуацій. Прагнення режисера вивести стосунки батька і доньки як одну з провідних тем відтак не виправдовується. Історичну ж відповідність варто залишити на відкуп авторів, хоча факхівці вже зробили чимало закидів із цього приводу².

Однак критика в умовах сучасного українського кінопроцесу – певним чином некорисна справа. Людині в кінозалі чи за комп'ютером важко навіть уявити всі ті перипетії, які передують виходу фільму до глядача в сучасних українських ре-

ліях, з сучасним кіновиробництвом, станом прокату тощо... Слід усе ж визнати, що «Таємний щоденник Симона Петлюри» на часі й сьогодні є просто необхідним задля встановлення історичної справедливості, нехай через століття, нехай на новому витку історії. Адже необхідно розібратися, хто справжній герой, а хто пройдисвіт у буремні 20-ті минулого століття... В час, коли в нових історичних умовах вкотре повторюється історія, вкотре повертає в одвічне коло тих самих проблем, що були актуальними і минулого, і позаминулого століть, і кілька попередніх...

«Таємний щоденник» – також один з тих фільмів, що доводить необхідність впровадження польської моделі освіти засобом кінематографа, про яку неодноразово точилися розмови в освітянських і кінематографічних колах. Справді, такий фільм доречно показувати на уроках історії в школах та університетах, а також у рамках популярних просвітницьких заходів задля того, аби дати розуміння й уявлення історичної епохи, її духу, політичної та й загальнокультурної ситуації, висвітлити життя і діяльність провідних діячів в історії України.

Цікавими, до речі, виявилися перші відгуки глядачів у Фейсбуці.

Олексій Миргородський 09.09.2018: «Фільм для людей здатних думати. До речі, в українській історії існує лише три! історичні постаті, за прізвиськом яких називали ВСІХ українців. Саме це підтверджує їхню велич! Українців у відповідні часи називали мазепинцями, петлюрівцями і бандерівцями».

В'ячеслав Ємельянов 09.09.2018: «Трохи не сподобалися романтичні включення <...> Прямолинійні сюжетні ходи та посилання... Але я не пожалкував, бо є про що дізнатися, що почитати <...> Чому в Українців так всі обов'язково пересваряться!! Як та Кайдашева сім'я ... Багато роздумів».

Оксана Чередник 13.09.2018: «Ну, можливо, й не шедевр, але фільм безумовно вартий перегляду. Є над чим посміятися, є з чого поплакати, і подумати є над чим. Рекомендую всім, хто ще не дивився».

Serhii Grab 08.09.2018: «Гарне кіно. Цей фільм як урок історії, якого у нас, за часів СРСР, ніколи не було. Варто подивитися, щоб знати, хто ж такий Симон Петлюра, як він жив, за що боровся та як помер».

А часом навіть дуже натхненні:

Vadym Grebinets 07.09.2018: «Стрімкий розвиток українського кіно не може не захоплювати. Що приємно – історичні картини дуже високої якості. Чекаємо тепер на «Донбас» Сергія Лозниці».

¹ Агапова Дар'я. Пішов із життя оббріханим і покинутим соратниками // Gazeta.ua. 20.01.2017; Фесенко Ліліана, Українка Людмила. Олесь Янчук, гендиректор Національної кіностудії імені О. Довженка // Укрінформ. 29.09.2016.

² «Таємний щоденник Симона Петлюри»: історик висловив зауваження щодо фільму. 11.09.2018. https://zik.ua/news/2018/09/11/taiemnyy_shchodennyk_symona_petyury_istoryk_proyshovsya_po_pomylkam_filmu_1403667; Тинченко Ярослав. «Таємний щоденник Симона Петлюри»: фантастика від Олеся Янчука. 22.03.2017. <http://tyzhden.ua/Culture/188199>